

УДК : 338

DOI: 10.18524/2413-9998/2019.2(42).177084

Ю. О. Морщавка,

директор ТОВ «Творче об'єднання «Соняшник»,

проїзд Стадіонний будинок 2/4, кв. 49, м. Харків, 61091, Україна

e-mail: yuriy.morschavka@gmail.com

СТРАТЕГІЧНА СУБ'ЄКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ

У статті розглядаються питання щодо, які пов'язані з обґрунтуванням стратегічної суб'єктивності державного інституційного регулювання видавничої галузі національної економіки. Досліджено основана мета державного регулювання національної економіки. Визначені процеси державного регулювання, на яких формуються заходи державної інституційної підтримки у видавничій галузі. Запропонована систематизація форм державного інституційного регулювання видавничої галузі, яка враховує відповідні критерії. Сформовані основні принципи державного інституційного регулювання видавничої галузі. Розроблено структуровану систему державного інституційного регулювання видавничої галузі. З'ясовано та обґрунтовано, що стратегічна суб'єктивність державного інституційного регулювання видавничої галузі повинна забезпечити галузеву стратегію розвитку у сучасних там майбутніх умовах функціонування у національному макроекономічному середовищі країни. Виокремлені основні взаємопов'язані компоненти стратегічної суб'єктивності державного регулювання видавничої галузі.

Ключові слова: видавничий процес; видавнича справа; макроекономічне середовище; національна економіка; стратегія; розвиток; видавнича галузь.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Суттєвим завданням економічної науки є визначення пріоритетних напрямків, масштабів, моделей і механізмів державного втручання у ринкове макроекономічне середовище. Роль державних інституцій у регулюванні національної економіки та її сегментних складових зумовлюється наступними аспектами: державні інституції розглядаються як власники та захисники національних інтересів.

У сучасних умовах розвитку національного макроекономічного середовища роль державного інституційного регулювання в створенні ефективної ринкової економіки, його напрямки, форми, методи, моделі та механізми не залишаються незмінними. З розвитком національно-

го суспільства, зі змінами структури системи господарювання та суспільного виробництва, впровадження інновацій, актуалізацією тих або інших сфер суспільного життя потребує розширення й уточнення функцій державних інституцій, які забезпечать стратегічний розвиток сегментних складових національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика державного регулювання національної економіки та її сегментних складових стала предметом наукових досліджень значної кількості науковців, зокрема: О. Амоші, Б. Андрушківа, Х. Амстронга, М Барни, Г. Башнянина, Б. Буркинського, В. Борщ, С. Васькова, О. Веклич, О. Вовчак, А. Гальчинський, Л. Дідківської, П. Друкера, В. Геєця, Д. Кенса, М. Коваленка, А. Єпіфанової, Е. Лібанової, Д. Ільченко, А. Кругляка, Г. Ляшенко, А. Мазур, А. Маддісона, Є. Масленнікова, Ю. Мельника, Б. Мізюка, І. Михасюка, С. Мочерного, Н. Нижника, А. Никифорова, О. Побережець, І. Розпутенко, Ю. Сафонова, Дж. Стігліца, М. Тимчука, Р. Фатхундінова, Т. Черничко, Л. Швайки, Р. Хейлбронера та інших.

Практично всі науковці в сфері економічної теорії та макроекономіки підтверджують необхідність виконання державними інституціями відповідних функцій державного регулювання (цільової, нормативної, стимулюючої, стримуючої, соціальної, контролюючої та ін.). Однак пропорції поєднання державних і ринкових методів регулювання, межі та напрями державного інституційного втручання у національне макроекономічне середовищі є об'єктом палких наукових дискусій.

Постановка завдання. З'ясувати та обґрунтувати стратегічну суб'єктивність державного інституційного регулювання видавничої галузі національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковому просторі існує досить широкий спектр наукових поглядів і відповідних їм практичних підходів: від державного інституційного монополізму в управлінні та регулюванні до крайнього лібералізму, коли стверджується, що національне макроекономічне середовище може бути ефективним тільки в умовах необмеженого підприємництва заснованого на приватній власності.

Необхідність у державному регулюванні економіки досліджено та теоретично обґрунтовано Дж. М. Кейнсом. Мета державного втручання полягає в забезпеченні прибутковості капіталу, запобіганні соціальному вибуху, який може статися внаслідок безробіття, падіння рівня життя, інфляції та інших явищ. На думку Дж. М. Кейнса та його прихильників, держава повинна взяти на себе відповідальність не лише за стан виробництва, формування сукупного попиту, але і за ситуацію у сфері

зайнятості, використання трудових ресурсів, регулювання доходів населення [1].

Основна мета державного регулювання полягає у дотриманні стратегічної лінії державної макроекономічної політики щодо зростання базових макроекономічних показників та розвитку національного макроекономічного середовища.

На нашу думку, державне регулювання національної економіки – це система цілеспрямованих заходів державних інституцій для здійснення підтримуючої, стримуючої, компенсаційної й регулюючої діяльності, яка спрямована на створення необхідних умов ефективного функціонування ринкового середовища та розв’язання складних економічних, фінансових, екологічних та соціальних проблем розвитку національної економіки, її сегментів та суспільства. Таке визначення розкриває функції, цілі, завдання й об’єкти державного інституційного втручання у національне макроекономічне середовище країни.

Державне регулювання національної економіки – це вплив держави на діяльність господарюючих суб’єктів і ринкову кон’юнктуру з метою забезпечення нормальних умов функціонування макроекономічного середовища з урахуванням ринкових принципів [1].

Необхідність державного інституційного регулювання ринкового середовища пояснюється наступними аспектами:

- відсутність адекватної моделі ринкового середовища;
- недосконалість механізму функціонування та розвитку ринкового господарства, де неузгодженість параметрів окремих ринків негативно впливає на роботу всього ринкового механізму;
- неможливість ефективного розвитку національної економіки поза визначеності її територіально-географічного простору, тому що інтереси відповідних суб’єктів економічних відносин реалізуються через споживання, а воно прив’язується до соціально-економічної сфери, яка має відповідне територіально-географічне розташування; визначеність і цілісність територіально-географічного простору господарювання забезпечує та захищає держава та її відповідні інституції;
- необхідність постійного відтворення та підтримки національного макроекономічного середовища, що забезпечує розвиток країни з урахуванням ціннісних орієнтири національного суспільства, його фундаментальні духовно-соціальні параметри, які взаємопов’язані з історичним, особистим і національним вибором;
- нездатність ринкових механізмів у певних ситуаціях вирішувати завдання стратегічного розвитку національного макроекономічного се-

редовища (функціонування та розвиток інфраструктури, підтримка інноваційної діяльності тощо);

– негативний вплив факторів глобалізації на функціонування та розвиток національного макроекономічного середовища.

Необхідно відмітити, що ринкова економіка при її запровадженні не обходилась без адекватного втручання державних інституцій, як правило, це підтверджує практичний досвід промислово-розвинутих країн, вона міцніла і ефективно розвивається разом з державністю.

У наукових дослідженнях з питань державного регулювання економіки виділяють базові концепції держави:

– держава добробуту – надає національному суспільству широкий спектр послуг, але пріоритет надається державному сектору та державному регулюванню процесів вирішення суспільних питань;

– держава з мінімальними витратами – вирішення суспільних питань здійснюється приватним сектором за мінімальною участю держави;

– держава партнер – посередництво між підприємництвом і суспільством;

– сервісна держава – синтез перерахованих підходів, визначає відносини між державою і суспільством з урахуванням сьогодення, тобто від опіки воно переходить до партнерських відносин. Держава ініціює процеси вирішення суспільних питань та здійснює посередництво між суб'єктами й встановлює межі їх відповідальності. Основними функціями держави повинні бути: ініціювання, активізація, стимулювання та контроль [3].

Державне регулювання ринкових процесів завжди повинно починатися із захисту прав приватної власності, всебічної підтримки підприємництва, конкуренції та захисту національних інтересів.

Цілі державного регулювання на кожному історичному етапі залежать від багатьох чинників: ступеня загального розвитку економіки, структури економіки на сучасному етапі та бажаної в майбутньому, міри участі країни в міжнародному поділі праці [1].

Основний набір цілей державного регулювання промислово-розвинутих країн наступний:

- макроекономічний розвиток та повна зайнятість;
- макроекономічна ефективність, стабільний рівень цін;
- стабільність макроекономічних показників;
- макроекономічна свобода, справедливий розподіл доходів;
- соціально-економічна забезпеченість, збалансованість зовнішньоекономічного обороту.

Державне інституційне регулювання, як система, в умовах ринку, продовжує формуватися. У національному макроекономічному середовищі здійснюється поступовий перехід від прямого управління та регулювання до економічних механізмів, які створюють умови для ефективного ведення господарської діяльності.

В рамках стратегії розвитку промисловості, в тому числі і поліграфічної, відбувається перехід до ринкових методів регулювання, які можуть бути ефективно реалізовані при відповідній їм маркетингової концепції розвитку промисловості.

Державне інституційне регулювання у сучасних трансформаційних процесах повинно забезпечити динамічний ефективний розвиток багатокладної національної економіки та її сегментних складових. Це складна, багатогранна, автентична макроекономічна проблема для вирішення якої потрібен певний період та зусилля всіх державних інституцій і підтримки національного суспільства.

Державне інституційне регулювання у будь-якому сегменті національної економіки здійснюється за допомогою економічних, фінансових та соціальних механізмів, через антимонопольну політику, розвиток конкуренції, ліцензування, стандартизацію та сертифікацію, метрологію, систему оподаткування й контролю, інші форми нормативно-правового та адміністративного впливу.

Упродовж історії розвитку видавничої галузі у національному просторі неодноразово проходила зміна організаційно-правових форм та ідейно-політичних засад її функціонування.

Відносини між суб'єктами видавничої галузі та державними інституціями, які мали відносно-стабільну ознаку, достатньо сильно змінилися з початком запровадження ринкових механізмів у національному макроекономічному середовищі, переходом суб'єктів видавничої справи на самофінансування, появою приватної та колективної форми власності, лібералізації цін на видавничу продукцію, достатньо сильний вплив внутрішніх та зовнішніх факторів конкурентного середовища.

Останній етап переходу до недержавної системи організації видавничої галузі пов'язаний із демократичними перетвореннями у видавничій сфері, внаслідок чого була зруйнована монополія держави. В умовах прискорення науково-технічного прогресу, впровадження нових технологій втручання держави в економічну діяльність суб'єктів видавничої галузі та обмеження конкуренції перетворилися у фактори, що стримували її розвиток. Система публічно-адміністративного регулювання зазнала суттєвих змін. У цій ситуації держава, втративши

традиційні адміністративно-управлінські функції, перейшла від політики стримування до політики стимулювання конкуренції, максимально скорочуючи сфери державної опіки. Державне регулювання здійснювалося на основі гнучкіших непрямих форм і методів. Було скасовано обмеження на створення нових видавництв та видавничих організацій, спростилася процедура їх реєстрації. Ще одним напрямом перебудови публічно-адміністративного регулювання для стимулювання конкуренції та розширення свободи підприємницької діяльності у видавничій галузі стало послаблення державної регламентації цінової політики [2].

На наш погляд, державні інституції повинні як найактивніше стимулювати підйом конкурентоспроможності у видавничій галузі, що передбачає відповідне інвестування у нове обладнання та сучасні технології, професійну підготовку та перепідготовку трудових ресурсів для галузі, забезпечувати розвиток діджиталізації господарських процесів, впроваджувати комплексом заходів зі стимулювання інвестиційно-інноваційної активності у національному макроекономічному середовищі.

Для забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі, державні інституції повинні активно приймати участь у підвищенні якості життя у суспільстві, що достатньо адекватно вплине на їх споживчу поведінку.

В умовах сьогодення, суб'єкти видавничої галузі самостійно визначають структуру, номенклатуру й обсяги видавничої продукції, яка випускається видавцями та розповсюджується у ринковому середовищі, а державні інституції за допомогою публічно-адміністративних та фінансово-економічних методів повинні регулювати результати видавничої справи. Основний вплив на результати господарської діяльності у видавничій галузі здійснюється через державне замовлення на видавничу продукцію, інвестиції, кредитування та за допомогою інших фінансових інструментів.

Однією з основних причин неефективного розвитку видавничої галузі є низька конкурентоспроможність продукції, яку випускають видавці на внутрішній і зовнішній ринок. Значна кількість суб'єктів видавничої галузі мають застарілу матеріально-технічну базу та знаходяться у нестабільному фінансовому становищі, тому вони потребують відповідних заходів державної інституційної підтримки.

На нашу думку, заходи державної інституційної підтримки у видавничій галузі повинні базуватися на наступних процесах державного регулювання:

– апріорне галузеве регулювання, яке здійснюється у вигляді програмування і призначене для вирішення стратегічних галузевих завдань

(розвиток матеріальних і нематеріальних ресурсів, удосконалення продуктивних сил, соціально-економічне забезпечення);

– апостеріорне галузеве регулювання, яке здійснюється за допомогою відповідних заходів кон'юнктурного характеру, підтримує збалансованість результатів господарювання;

– змішане галузеве регулювання – здійснюється за допомогою спеціальних внутрішньогалузевих та міжгалузевих програм, які спрямовані на підтримку збалансованості національної економіки та її сегментів.

Функціонування суб'єктів видавничої галузі регулюється загальними положеннями різних галузей права: конституційного, адміністративного, фінансового, господарського, податкового та ін., які визначають правовий стан суб'єктів видавничої галузі та норми здійснення підприємницької діяльності у національному макроекономічному середовищі.

Загальні засади видавничої справи, механізм регулювання порядку організації та провадження видавничої діяльності у національному середовищі, систему виготовлення та розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин і функціонування суб'єктів видавничої галузі регулюється Законом України «Про видавничу справу».

Державні інституції надають необхідну підтримку суб'єктам видавничої галузі, створюють сприятливі умови для її розвитку у відповідності до наступних нормативно-правових актів:

– Закону України «Про видавничу справу»;

– Закону України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні»;

– Закону України «Про оренду державного та комунального майна» – регулює передачу в оренду державного та комунального майна суб'єктам видавничої галузі;

– Закону України «Про інформацію»;

– Закону України «Про обов'язковий примірник документів»;

– Закону України «Про авторське право і суміжні права»;

– Закону України «Про державну таємницю»;

– Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»;

– Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».

Необхідно відмітити, що Закону України «Про видавничу справу» формує державні пріоритети та забезпечує сприятливі умови для розвитку видавничої галузі країни, при обов'язковому комплексному цілеспрямованому державному регулюванні.

Тому першочергового значення набувають цілеспрямовані заходи фінансово-економічного стимулювання та інвестування видавничої галузі в інтересах реального сектору національної економіки.

Цільове державне фінансування та інституційна підтримка застосовуються до конкретних суб'єктів видавничої галузі країни. Для цього потрібна фінансово-економічна оцінка можливості їх виходу на внутрішній і зовнішній ринки видавничої продукції, оцінка їх матеріально-технічного забезпечення з позиції її потенційної ефективності, можливостей оновлення та перепрофілювання на випуск сучасних (інноваційних) галузевих продуктів. Також необхідно здійснювати оцінювання реальності повернення капіталовкладень, бюджетний економічний ефект тощо.

Необхідно також відмітити, що суб'єкти видавничої галузі державної (комунальної) форми власності у яких технічне переозброєння економічно недоцільно, повинні бути піддані банкрутству та приватизовані або ліквідовані. Такий підхід дозволяє виокремити конкурентоспроможні профільні суб'єкти видавничої галузі та забезпечити їм всебічну інституційну підтримку, приймати відповідні публічно-адміністративні економічні заходи зі стримування й припинення господарської діяльності непрофільних і неефективних виробництв у галузі.

Державне інституційне регулювання у видавничій галузі повинно мати стратегічний, цілеспрямований і системний характер з відповідною ознакою ефективності. Ефективність інституційного регулювання у видавничій галузі проявляється насамперед у забезпеченні позитивної динаміки темпів результативного зростання у суб'єктів, які задіяні у видавничій справі.

Основною умовою ефективності цілеспрямованої системи державного регулювання у видавничій галузі є прогресивні зміни у національному макроекономічному середовищі з урахуванням міжнародного досвіду публічно-адміністративного інституційного впливу.

Національна система державного регулювання є одним з основних параметрів конкурентоспроможності у макроекономічному просторі країни. середовищі. Ефективна система державного інституційного регулювання є основним аспектом демократичного врядування, яке ґрунтується на принципах верховенства права, законності та суспільно-соціальної значущості.

Реформа системи державного регулювання та управління є однією з основних реформ у країнах з перехідною економікою, що здійснюють комплексні реформи у різних сферах державної політики. Ефективна

діяльність Кабінету Міністрів України щодо розроблення державної політики у різних сферах можлива за наявності професійної, підзвітної, результативної та ефективної системи центральних органів державного управління. Зниження адміністративного навантаження державного регулювання, покращення якості надання адміністративних послуг, забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій покращує позиції держави у світових рейтингах конкурентоспроможності [4].

Систематизація форм державного інституційного регулювання видавничої галузі, яка враховує відповідні критерії, сформовано у табл. 1.

Таблиця 1

Сучасні форми державного інституційного регулювання видавничої галузі

№	Класифікаційні ознаки	Форми державного інституційного регулювання
1	За організаційно-інституційною ознакою	Публічно-адміністративне регулювання Нормативно-правове регулювання Соціально-економічне регулювання
2	За тривалістю реалізації	Оперативне Короткострокове Довгострокове Стратегічне
3	За джерелом впливу	Децентралізоване Централізоване
4	За ступенем повторюваності	Циклічні Одиничні
5	За масштабом використання	Загальні Приватні Специфічні
6	За характером впливу	Прямого впливу Непрямого впливу
7	За способом інституційного регулювання	Комплексне планування Цільове програмування Макроекономічне

8	За моделлю інституційного регулювання	Змішане регулювання Пріоритетне регулювання Саморегулювання ринкового середовища
9	За типами впливу на об'єкт регулювання	Прямого впливу Шляхом формулювання завдань Шляхом стимулювання Шляхом обмежень
10	За ступенем комунікаційного забезпечення	Діджиталізаційне регулювання Формалізоване регулювання

Джерело: сформовано автором.

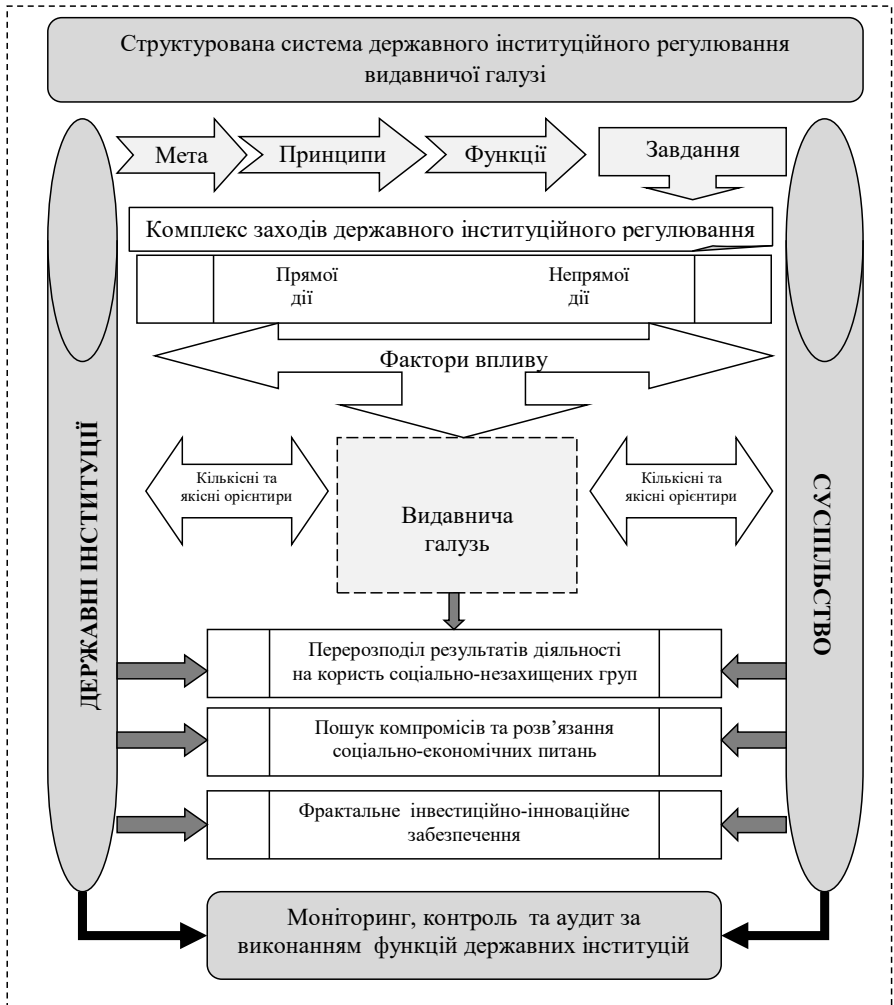
Для дієвої, системної та цілеспрямованої державної підтримки видавничої галузі необхідно створити масив інформації про суб'єктів, які пов'язані з галуззю, з їх оцінкою та ранжуванням за ефективністю результатів господарювання. Сформований масив аналітичних даних дозволить згрупувати суб'єктів за економічною ефективністю, оцінити їх фінансову стійкість та стан необоротних (оборотних) активів, доцільність застосування до них диференційованих заходів інституційного стимулювання, виокремити основних претендентів на державну інституційну підтримку.

Основні принципи державного інституційного регулювання видавничої галузі:

- ефективність – регулювання має мати відповідний економічний ефект;
- синергія – збільшення ефективності в результаті інтеграції, злиття окремих частин у єдину систему за рахунок емерджентності;
- системність – регулювання повинно мати комплексний системний характер;
- справедливість – регулювання повинно мати ознаки справедливості;
- адекватність – державні регулятори забезпечують підтримку сучасного етапу розвитку галузі;
- стабільність – регулювання повинно мати стабільний динамічний цілеспрямований характер;
- оптимального поєднання публічно-адміністративних, нормативно-правових та соціально-економічних важелів – регулювання повинно гарантувати формування оптимальної відтворювальної структури у національному макроекономічному середовищі;

– варіативність – дослідження потенційних альтернативних варіантів регулювання.

Структурована система державного інституційного регулювання видавничої галузі сформована на рис. 1.

Рис. 1. Структурована система державного інституційного регулювання видавничої галузі

Джерело: розроблено автором.

У сформованій структурованій системі державного інституційного регулювання видавничої галузі застосовують комплекс заходів, які мають прямий або непрямий вплив. Прямий застосовують диференційовано до відповідного суб'єкта видавничої галузі (окремі видавці, виготовлювачі або розповсюджувачі видавничої продукції), які мають відповідну державну частку або які потребують зважену цілеспрямовану підтримки держави. Прямий вплив здійснюється через: цільове фінансування галузевої програми розвитку, створення фінансових стимулів розвитку суб'єктів галузі; економічне стимулювання впровадження інновацій тощо. Непрямий застосовується для всіх суб'єктів видавничої галузі. Таким чином, стратегічна суб'єктивність державного інституційного регулювання видавничої галузі повинна забезпечити галузеву стратегію розвитку у сучасних там майбутніх умовах функціонування у національному макроекономічному середовищі країни.

Багатофункціональна система державного інституційного регулювання національної економіки повинна забезпечити позитивну динаміку реалізації стратегічного потенціалу суб'єктів видавничої галузі з урахуванням міжнародних стандартів.

На підставі обґрунтованого дослідження треба констатувати, що система державного інституційного регулювання видавничої галузі включає взаємопов'язані та взаємозалежні компоненти: стратегічне регулювання, яке пов'язане з розвитком майбутнього потенціалу суб'єктів видавничої галузі, і оперативно-тактичне регулювання, яке реалізує існуючий потенціал і забезпечує життєдіяльність суб'єктів господарювання у сучасних умовах функціонування.

Досліджуючи стратегічну суб'єктивність державного інституційного регулювання видавничої галузі необхідно виокремити основні аспекти її державної підтримки.

Основний аспект державної підтримки – цільове фінансування державних програм, які пов'язані з видавничою продукцією. Цільові програми передбачають адресне фінансування відповідних суб'єктів видавничої галузі, фундаментальні науково-прикладні дослідження, діджиталізацію господарської галузевої системи. Державні інвестиційні ресурси повинні бути спрямовані у пріоритетні, наукомісткі, експортно-орієнтовні, суспільно-значущі галузеві сегменти, які формують перспективну структуру видавничої галузі національної економіки. Також необхідна зважена бюджетно-кредитна політика, яка забезпечить своєчасне і повне фінансування цільових державних програм підтримки та розвитку галузі.

Державна підтримка видавничої галузі має декілька складових:

- розвиток національної культури (сприяння національно-культурному розвитку українського народу шляхом збільшення загального обсягу видавничої продукції та розширення тематичного спрямування українського книговидання);

- підвищення економічної ефективності галузі, подолання кризових явищ та підтримка інвестицій в модернізацію обладнання, запровадження іноваційних технологій і зниження вартості виробництва видавничої продукції;

- поширення літературних творів українською мовою та мовами національних меншин, реалізації спеціалізованих заходів з розвитку бібліотечної справи, в рамках загальнонаціональних, регіональних і місцевих програм соціально-економічного розвитку [4].

Досліджуючи цільові програм підтримки видавничої галузі необхідно відмітити ряд істотних недоліків:

- цільові програми повинні бути сфокусовані на найбільш пріоритетних напрямках розвитку видавничої галузі та досягненні прогнозованих результатів у визначені терміни;

- у більшості програм 1997-2018 року відсутнє уявлення про стратегію їх реалізації;

- значна кількість замовників програм недостатньо активно займалися залученням позабюджетних джерел фінансування, що значно звузило фінансову основу програм розвитку випуску видавничої продукції;

- відсутній дієвий механізм контролю за цільовим використанням всіх видів фінансових ресурсів у рамках реалізації цільових програм, які підтримають видавничу галузь у національному макроекономічному середовищі.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває завдання перегляду практики формування національних цільових програм на всіх рівнях: оновлення методик їх формування, визначення механізму їх відбору, встановлення пріоритетності інтересів видавничої галузі.

За державної фінансової підтримки та у рамках Програми випуску соціально-значущих видань і програми «Українська книга» 2005-2015 роки здійснювався випуск видавничої продукції, яка була передбачена державними програмами.

Останній аудит щодо ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Держкомтелерадіо на випуск книжкової продукції за програмою «Українська книга», який проведений проведений Рахунковою палатою України, показав їхню недостатню ефективність. Це

стало однією з причин створення Українського інституту книги та передачею функцій здійснення державного замовлення від Держкомтелерадіо до Українського інституту книги. Крім передачі функції державного замовлення від одного органу державної влади до іншого, постає питання одночасного підвищення ефективності витрачання державних ресурсів та дотримання законодавства у сфері державної допомоги. З 2017 року перелік книжкових видань, передбачених до випуску за бюджетними програмами, формує Український інститут книги [4].

Таким чином, у сучасних трансформаційних умовах вагомого значення для функціонування господарської системи видавничої галузі набуває діяльність державних інституцій по забезпеченню мобільності факторів, які впливають на випуск видавничої продукції.

В умовах загальної диджиталізації макроекономічного середовища, державні інституції повинні забезпечити створення засобів комунікації, забезпечити їх відповідною актуальною інформацією

Державні інституції повинні сприяти соціально-економічним процесам, спрямовуючи їх у відповідне господарське русло, виокремлювати правові рамки діяльності економічних агентів, приймати активну участь у створенні засобів зв'язку, забезпечуючи доступ до потрібної інформації, створювати умови для підвищення мобільності факторів, які впливають на випуск видавничої продукції. Зазначені дії державних інституцій формують інфраструктуру та відповідне середовище, у рамках яких здійснюються процеси самоорганізації у макроекономічному просторі країни.

Стратегія державної підтримки видавничої галузі повинна здійснюватися паралельно зі створенням і розширенням діяльності її суб'єктів господарювання та галузевих об'єднань.

У видавничій галузі прикладом таких об'єднань є Українська асоціація видавців та книго розповсюджувачів. Основна мета громадських об'єднань – створення для суб'єктів видавничої галузі національної економіки сприятливих умов для ефективної діяльності із забезпечення українського суспільства національною видавничою продукцією, яка має відповідні якісні ознаки духовної самосвідомості українського народу. Галузеві об'єднання приймають активну участь у розробленні нормативно-законодавчих документів, які відповідають цивілізованим стандартам європейських країн у питаннях правового забезпечення видавничої діяльності.

Стратегічна суб'єктивність державного регулювання видавничої галузі виокремлюється наступними основними взаємопов'язаними компонентами:

– сучасне нормативно-правове забезпечення: ухвалення відсутніх та удосконалення існуючих законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регулюють та впливають на розвиток видавничої галузі; створення цілісної системи взаємопов'язаних нормативно-правових актів, які не суперечать один одному;

– ресурсне забезпечення: цільове фінансування через державні, регіональні та місцеві програми розвитку суб'єктів видавничої галузі; формування державних та регіональних замовлень (контрактів); адекватне кредитування та оподаткування результатів господарювання у видавничій галузі; широке застосування інструментів страхування та операційного лізингу;

– інфраструктурне забезпечення: створення регіональних центрів підтримки суб'єктів видавничої галузі; діджиталізація маркетингової системи у галузі; створення системи ринку видавничої продукції; створення сучасної моделі та механізму просування національної видавничої продукції на міжнародні ринку; створення сприятливого клімату для іноземних інвесторів та компаній, які мають бажання здійснювати видавничу діяльність у країні; сприяння розвитку та застосування інновацій у галузі; забезпечення ефективного функціонування системи державної підготовки та підвищення кваліфікації працівників видавничої галузі.

Таким чином, ефективність застосування запропонованих компонентів у системі державного інституційного регулювання видавничої галузі може бути досягнута при дотриманні наступних умов:

– цілеспрямований обґрунтований вибір заходів з урахуванням специфіки впливу на видавничу діяльність внутрішніх та зовнішніх факторів;

– застосування методів і механізмів інституційного регулювання на основі прагматичного аналізу та оцінки динаміки господарської діяльності суб'єктів видавничої галузі;

– гнучке моделювання запланованих результатів видавничої діяльності;

– розробка відповідних інституційних заходів в умовах фрактального ринкового середовища.

Таким чином, стратегічна суб'єктивність державного регулювання видавничої галузі повинна забезпечити економічне зростання та стратегічний розвиток суб'єктів, які займаються видавничою справою. Система державного інституційного регулювання повинна забезпечити стратегію розвитку видавничої галузі за рахунок повного виконання своїх

соціально-економічних функцій з урахуванням визначених принципів. Державне регулювання стратегічного розвитку видавничої галузі повинно здійснюватися у відповідності з реальними тенденціями функціонування її суб'єктів, але зміна масштабів та інтенсивності державного втручання повинна мати періодичний характер в залежності від потреб суспільства. Запропонована структурована система державного інституційного регулювання видавничої галузі, яка застосовує відповідний комплекс заходів сприятиме стратегічному розвитку видавничої галузі та її суб'єктів. Державні інституції повинні бути допоміжним регулятором соціально-економічних процесів у видавничій галузі та виступати активним суб'єктом перерозподілу ресурсного галузевого забезпечення з урахуванням екзогенних та ендогенних факторів.

Висновки та пропозиції. Дослідження генезису парадигм та теорій державного регулювання національної економіки та її сегментних складових дозволило визначити, що державне регулювання представляє собою систему цілеспрямованих заходів державних інституцій для здійснення підтримуючої, стримуючої, компенсаційної й регулюючої діяльності, яка спрямована на створення необхідних умов ефективного функціонування ринкового середовища та розв'язання складних економічних, фінансових, екологічних та соціальних проблем розвитку національної економіки, її сегментів та суспільства. Таке визначення розкриває функції, цілі, завдання й об'єкти державного інституційного втручання у національне макроекономічне середовище країни.

З'ясовано, що державні інституції повинні як найактивніше стимулювати підйом конкурентоспроможності у видавничій галузі, що передбачає відповідне інвестування у нове обладнання та сучасні технології, професійну підготовку та перепідготовку трудових ресурсів для видавничої галузі, забезпечувати розвиток діджиталізації господарських процесів, впроваджувати комплексом заходів зі стимулювання інвестиційно-інноваційної активності у національному макроекономічному середовищі.

Наукове дослідження дозволило розробити структуровану, багатофункціональну систему регулювання видавничої галузі, у якій застосовують комплекс заходів, які мають прямий або непрямий вплив, що дозволить забезпечити позитивну динаміку реалізації стратегічного потенціалу суб'єктів видавничої галузі з урахуванням впливу факторів ендогенної та екзогенної спрямованості.

Список використаної літератури

1. Григор'єв Г. С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації: моногр. Херсон : Олдіплюс, 2017. 380 с.
2. Мураховський А. Державне регулювання у сфері видавничої справи. Вісник Книжкової палати. 2015. № 2. С. 3–8.
3. Мельник Ю. М. Теоретико-методологічні засади регулювання розвитку промисловості у національній економіці : монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 365 с.
4. Інноваційна економіка : теоретичні та практичні аспекти : [моногр.] / Вип. 1 ; за ред. д.е.н., доц. Є. І. Масленнікова. Херсон : Гринь Д.С., 2016. 854 с.

Стаття надійшла 07.06.2019 р.

Ю. А. Морщавка,

директор ООО «Творческое объединение «Соняшник»,
проезд Стадионный, дом 2/4, кв. 49, г. Харьков, 61091, Украина
e-mail: yuriy.morschavka@gmail.com

СТРАТЕГИЧЕСКАЯ СУБЪЕКТИВНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ОТРАСЛИ

В статье рассматриваются вопросы, связанные с обоснованием стратегической субъективности государственного институционального регулирования издательской отрасли национальной экономики. Исследована основана цель государственного регулирования национальной экономики. Определены процессы государственного регулирования, на которых формируются меры государственной институциональной поддержки в издательской отрасли. Предложена систематизация форм государственного институционального регулирования издательской отрасли, которая учитывает соответствующие критерии. Сформированы основные принципы государственного институционального регулирования издательской отрасли. Разработана структурированная система государственного институционального регулирования издательской отрасли. Выяснено и обосновано, что стратегическая субъективность государственного институционального регулирования издательской отрасли должна обеспечить отраслевую стратегию развития в современных и в будущих условиях функционирования национальной макроэкономической среды. Выделены основные взаимосвязанные компоненты стратегической субъективности государственного регулирования издательской отрасли.

Ключевые слова: издательский процесс; издательское дело; макроэкономическая среда; национальная экономика; стратегия; развитие; издательская отрасль.

Yu. O. Morshchavka

Director of the Creative Union “Sunflower” Ltd.

travel stadium building 2/4, sq. m. 49, Kharkov, 61091, Ukraine

e-mail: yuriy.morschavka@gmail.com

STRATEGIC SUBJECTIVITY OF THE STATE REGULATION OF THE PUBLISHING INDUSTRY

The article deals with issues related to substantiation of strategic subjectivity of state institutional regulation of the publishing industry of the national economy. The basic purpose of state regulation of the national economy is investigated. The processes of state regulation on which measures of state institutional support in the publishing industry are formed are defined. The systematization of forms of state institutional regulation of the publishing industry is proposed, which takes into account the relevant criteria. The basic principles of the state institutional regulation of the publishing industry have been formed. A structured system of state institutional regulation of the publishing industry has been developed. It is clarified and substantiated that the strategic subjectivity of the state institutional regulation of the publishing industry should ensure the sectoral strategy of development in the current future conditions of functioning in the national macroeconomic environment of the country. The main interrelated components of strategic subjectivity of the state regulation of the publishing industry are highlighted.

The methodological basis of the paper is the complex of methods, including methods of scientific cognition, analysis and synthesis, systematization and scientific abstraction. The information basis of the conducted researches is the scientific work of domestic and foreign scientists in the field of realization of market strategies in the subjects of the national economy.

The study of the genesis of paradigms and theories of state regulation of the national economy and its segmental components made it possible to determine that state regulation is a system of purposeful measures of state institutions to carry out supportive, restraining, compensatory and regulatory activities, aimed at creating the necessary conditions for effective functioning and efficient functioning and functioning the complex economic, financial, environmental and social problems of the national economy, its segments and society. This definition reveals the functions, goals, objectives and objects of state institutional interference in the national macroeconomic environment of the country. It has been found out that state institutions should as the most actively stimulate the rise of competitiveness in the publishing industry, which envisages adequate investment in new equipment and modern technologies, professional training and retraining of labor resources for the publishing industry, ensure the development of digitization of economic processes, introduce investment -innovative activity in the national macroeconomic environment.

Scientific research has led to the development of a structured, multifunctional system of regulation of the publishing industry, which uses a set of measures that have a direct or indirect impact, which will allow to ensure the positive dynamics of realization

of strategic potential of the subjects of the publishing industry taking into account the influence of factors of endogenous and exogenous orientation.

Key words: publishing process; publishing; macroeconomic environment; national economy; strategy; development; publishing industry.

References

1. Hryhoriev, H. S. (2017). Teoretyko-metodolohichni zasady derzhavnoho rehulivannia finansovo-ekonomichnykh protsesiv v umovakh hlobalizatsii: monohr. [Theoretical and methodological principles of state regulation of financial and economic processes in the conditions of globalization: monograph]. Kherson : Oldi-plius. [in Ukrainian].
2. Murakhovskiy, A. (2015). Derzhavne rehulivannia u sferi vydavnychoi spravy [State regulation in the field of publishing]. Visnyk Knyzhkovoï palaty. – Bulletin of the Book Chamber, 2, pp. 3–8. [in Ukrainian].
3. Melnyk, Yu. M. (2019). Teoretyko-metodolohichni zasady rehulivannia rozvytku promyslovosti u natsionalnii ekonomitsi : monohrafiia [Theoretical and methodological principles of regulation of industrial development in the national economy: monograph]. Kherson : Oldi-plius. [in Ukrainian].
4. Maslennikov, Ye. I. (2016). Innovatsiina ekonomika : teoretychni ta praktychni aspekty [Innovation economy : theoretical and practical bases]. Kherson : Hryn D. S. [in Ukrainian].